

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Кафедра теорії та методики початкової освіти

**ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗВИВАЛЬНОГО
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
(РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ)**

Методичні рекомендації до
вивчення тем лекційних занять

для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 013 Початкова освіта

Мукачево
МДУ 2023

УДК 378.091.5:37.091.32 (072) (075.8)

*Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною
радою Мукачівського державного університету
протокол № 8 від 23.03.2023 р.*

*Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри теорії та
методики початкової освіти
протокол №11 від 10.02.2023 р.*

Укладач

Лалак Н.В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти МДУ

Рецензент

Попович О. М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та спеціальної освіти МДУ

О-64 Організація розвивального освітнього середовища (регіональний аспект): методичні рекомендації до вивчення тем лекційних занять для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 013 Початкова освіта /Укладач: Н. В. Лалак. Мукачево: МДУ, 2023. 43 с.

Анотація.

У навчально-методичному виданні представлені рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Організація розвивального освітнього середовища (регіональний аспект)». Зокрема, методичні рекомендації до вивчення тем лекційних занять з питаннями та завданнями для самостійної роботи. Рекомендовано для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 013 Початкова освіта.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ЗМІСТ КURСУ «ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗВИВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА (РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ)»	7
ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ	9
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	25
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	27
ДОДАТКИ	31

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Організація розвивального освітнього середовища (регіональний аспект)» розглядається як складова змісту фахової підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 013 Початкова освіта і побудована на відповідних теоретичних, науково-методичних засадах та практико-зорієнтованому підході.

Курс забезпечує оволодіння майбутніми вчителями початкових класів теоретичних знань про те, що освітнє середовище має бути наближене до сфери інтересів дитини, звичаїв, традицій, умов у яких вона народилася, навчається і виховується. Користуючись ресурсами Закарпаття, у молодших школярів з'являються додаткові можливості відстежувати, досліджувати, експериментувати, раціоналізувати, роботи щось по-своєму на основі усвідомлення ресурсів найближчого оточення.

Мета навчальної дисципліни – оволодіння майбутніми вчителями основами організації освітньо-розвивального середовища для дітей молодшого шкільного віку в ЗЗСО регіону.

Завдання навчальної дисципліни: озброєння майбутніх фахівців теоретичними знаннями про особливості розвивального освітнього середовища, що синтезує низку психолого-педагогічних, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних, ергономічних, естетичних умов, внаслідок взаємодії яких забезпечується ефективна соціалізація та розвиток особистісних цінностей молодшого школяра в освітньому процесі; формування прагнення до активного запровадження педагогічних інновацій у початкову освіту, здатність до удосконалення умов освітньо-розвивального середовища ЗЗСО регіону відповідно до викликів сьогодення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні

знати: зміст і завдання курсу «Організація розвивального освітнього середовища (регіональний аспект)»;

сучасні концепції, програми, зміст, традиційні та інноваційні методи, форми, засоби, технології організації освітнього процесу в ЗЗСО регіону; сутність та специфіку предметно-розвивального освітнього середовища; особливості та етапи творчого процесу, механізми реалізації інноваційних ідей в початковій освіті регіону та забезпечення її якості; особливості функціонування ЗЗСО в сільській місцевості;

вміти: володіти системою знань про функції освітньо-розвивального середовища у ЗЗСО, обґрунтовувати його поліфункціональність; здійснювати аналіз педагогічної, методичної літератури та нормативних документів що регламентують освітній процес в регіоні; охарактеризувати сутність принципів, чинників та умов організації освітньо-розвивального середовища ЗЗСО, реалізовувати їх у діяльності навчальних закладів регіону; генерувати нові ідеї для роботи з дітьми молодшого шкільного віку в умовах функціонування ЗЗСО комунальної та приватної форми власності; організувати якісне предметно-розвивальне середовище у ЗЗСО регіону (в контексті НУШ); підбирати оптимальні форми організації освітнього процесу відповідно до змісту навчального матеріалу та матеріальної бази ЗЗСО.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні набути загальні та фахові компетентності.

Загальні компетентності:

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-7. Здатність діяти соціально, відповідально і свідомо.

ЗК-10. Здатність до забезпечення безпеки діяльності власної та інших учасників освітнього процесу в соціальному середовищі.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.

СК-13. Здатність дотримуватися вимог нормативно-правових документів, що регламентують організацію та управління освітнім процесом в початковій школі.

СК-17. Здатність до створення безпечних та психологічних комфортних умов освітнього процесу.

ЗМІСТ КУРСУ ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Освітнє середовище як фактор розвитку особистості здобувачів освіти

Тема 1. Сутнісна характеристика розвивального освітнього середовища, його компоненти

Основні напрями і принципи реформування освітнього процесу сучасної початкової школи в регіоні. Роль освітнього середовища в соціалізації молодшого школяра. Принципи, чинники та умови організації освітньо-розвивального середовища ЗЗСО регіону. Роль просторово-предметної організації освітнього середовища НУШ.

*Тема 2. Історичний досвід початкової освіти
Закарпаття*

Основні тенденції розвитку початкової освіти Закарпаття в кінці ХХ – початку ХХІ ст. Соціально-психологічний компонент проєктування освітньо-розвивального середовища (врахування індивідуальних психологічних особливостей розвитку молодших школярів в освітньому процесі регіону, орієнтування на духовно-моральні цінності у поведінці та діяльності, формування адекватного сприймання мережевого освітнього середовища). Вплив освітнього середовища на формування пізнавальної активності молодших школярів. Шляхи модернізації змісту сучасної початкової освіти.

Тема 3. Роль закладу загальної середньої освіти в освітньому просторі регіону

Особливості функціонування закладів загальної середньої освіти в сільській місцевості (на прикладі Закарпаття). Освітній округ. Опорна школа. Філії навчального закладу. Соціально-педагогічна діяльність вчителя початкових класів. Організація взаємодії закладу загальної середньої освіти і органів місцевого самоврядування в системі освіти.

Тема 4. Полікультурний освітній простір регіону

Функціонування навчальних закладів в умовах полікультурного освітнього простору. Розвивальне освітнє

середовище національних меншин Закарпаття. Формування у здобувачів початкової освіти крос-культурних цінностей.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Формування сучасного освітнього середовища в регіоні на засадах особистісно орієнтованого та компетентнісного навчання

Тема 5. Інклюзивне освітнє середовище

Сучасні підходи до створення інклюзивного освітнього середовища. Структура інклюзивного освітнього середовища. Організаційно-технологічні засади створення інклюзивного освітнього середовища. Досвід успішних інклюзивних практик в ЗЗСО регіону. Моделювання інклюзивного освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами.

Тема 6. Інформаційне освітнє середовище ЗЗСО

Організаційні, технологічні, психолого-педагогічні умови ефективного функціонування інформаційно-освітнього середовища. Сайт навчального закладу. Особливості використання технічних засобів навчання. Освітні платформи. Електронний документообіг вчителя.

Тема 7. Сучасна початкова освіта в умовах варіативності

Типологія освітньо-виховних систем. Функціонування різних освітньо-виховних систем ЗЗСО. Варіативна складова Типових навчальних планів. Запровадження факультативів, курсів за вибором, що розширюють обрану навчальним закладом спеціалізацію.

Тема 8. Створення інноваційного експериментального розвивального середовища навчального закладу

Освітні програми «Інтелект України», «Світ чекає крилатих». Освітньо-розвивальне середовище в приватних закладах освіти («Індиго», «Еммануїл»). Модернізація освітнього середовища як фактор ефективного формування ключових та предметних компетентностей здобувачів освіти.

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ

Тема 1. Сутнісна характеристика розвивального освітнього середовища, його компоненти

План

1. Основні напрями і принципи реформування освітнього процесу сучасної початкової школи в регіоні.
2. Роль освітнього середовища в соціалізації молодшого школяра.
3. Принципи, чинники та умови організації освітньо-розвивального середовища ЗЗСО регіону.
4. Роль просторово-предметної організації освітнього середовища НУШ.

Ключові поняття: освітній процес, НУШ, компетентнісний підхід, здобувачі початкової освіти, Державний стандарт початкової освіти, освітньо-розвивальне середовище, ЗЗСО, регіон.

Література: 18; 21.

Методичні рекомендації. Задля оволодіння теоретичними аспектами лекційного матеріалу доцільно:

1) зацентувати увагу майбутніх фахівців, що сучасна освітня система регіону потребує послідовної гуманізації освітнього простору на засадах особистісної орієнтації, гуманізації та демократизації, диференціації, інтеграції, компетентнісного підходу, педагогіки партнерства;

2) уточнити сутність поняття «середовище». В психолого-педагогічній науці воно набуло поширення у 20-их роках ХХ ст. завдяки використанню й упровадженню в практику педагогіки середовища С. Шацьким, дослідження суспільного середовища дитини П. Блонським, вивченню виховного впливу оточуючого середовища А. Макаренком, середовища колективу Л. Новіковою та ін. Учені в процесі формування та розвитку зростаючої особистості виокремлювали зовнішні чинники, тобто середовище, міжособистісні взаємини, діяльність; та

внутрішні – життєвий досвід дитини, її емоційний стан, цінності та установки;

3) на основі аналізу соціально-виховного середовища навчального закладу, здійсненого О. Будник, у процесі проєктування розвивального освітнього середовища початкової школи варто виокремити такі його компоненти:

- соціально-психологічний (врахування індивідуальних психологічних особливостей розвитку учня в навчально-виховному процесі, орієнтування на духовно-моральні цінності у поведінці та діяльності, формування адекватного сприймання мережевого середовища тощо);

- інформаційний (наявність сучасного нормативного, навчального та організаційно-технологічного супроводу процесу формування освітнього розвивального середовища початкової школи);

- соціокультурний (педагогічна компетентність учасників освітнього процесу початкової школи, що охоплює зміст, форми, методи, інноваційні технології);

- матеріально-технічний (наявність сучасних мультимедійних засобів, аудіо-, відеопродукції освітньо розвивального спрямування, врахування елементів предметно-розвивального дизайну в інтер'єрі ЗЗСО).

4) зазначити, що сучасний освітній простір – це комплексний освітній ресурс, який забезпечує освітню діяльність через доцільний благоустрій та облаштування шкільної ділянки, гнучку об'ємно-планувальну структуру будівлі навчального закладу, цілісне художнє рішення фасадів та інтер'єру, комфортне та динамічне меблювання та обладнання усіх приміщень. Освітній простір втілюється не як архітектурний чи дизайн-проєкт, а як складова єдиної концепції розвитку ЗЗСО, що включає педагогічні, соціальні, організаційні та фінансово-господарські питання. Створення у школі сучасного освітнього простору можливо лише через активну зацікавлену співпрацю широкої спільноти: менеджерів та педагогів, здобувачів освіти та їхніх батьків, науковців, проєктувальників, громадських активістів.

Тема 2. Історичний досвід початкової освіти Закарпаття

План

1. Основні тенденції розвитку початкової освіти Закарпаття в кінці ХХ – початку ХХІ ст.

2. Соціально-психологічний компонент проектування освітньо-розвивального середовища (врахування індивідуальних психологічних особливостей розвитку молодших школярів в освітньому процесі регіону, орієнтування на духовно-моральні цінності у поведінці та діяльності, формування адекватного сприймання мережевого освітнього середовища).

3. Вплив освітнього середовища на формування пізнавальної активності молодших школярів.

4. Шляхи модернізації змісту сучасної початкової освіти.

Ключові поняття: освітній процес регіону, початкова освіта Закарпаття, пізнавальна активність, духовно-моральні цінності, проектування освітньо-розвивального середовища, здобувачі початкової освіти.

Література: 1; 2; 6; 9; 19; 21.

Методичні рекомендації. Рекомендуємо взяти до уваги, що вагомого значення в контексті сьогодення набуває вивчення ретроспективи національної освіти, зокрема функціонування закарпатської початкової школи, яка в силу історичних обставин, крім напрацьованих власних здобутків, засвоїла і реалізувала європейські освітні моделі. Об'єктивний історико-системний аналіз цього досвіду розширить можливості визначення перспектив реформування початкової школи в контексті єдиного освітнього простору.

В умовах глобалізації та включення української освіти до єдиного європейського освітнього простору та, водночас, з метою збереження національної самобутності, особливо важливим є досвід Закарпаття як поліетнічного регіону, який упродовж років перебував у складі різних держав і зумів при цьому зберегти свою етнічну розмаїтість за рахунок поширення

початкових шкіл, в яких діти з раннього віку залучалися до вивчення рідної мови, культури, історії, традицій при цьому зберігаючи толерантне відношення до численних етносів, які споконвіку проживали на території області.

Незаперечною є необхідність введення до навчальних планів за рахунок варіативної складової предметів, на яких здобувачі освіти поглиблюватимуть знання про історію, природу, географію, культуру, літературу, мистецтво рідного краю, тобто важливим є введення краєзнавчого компоненту, оновлення його змісту у відповідності до потреб регіону. Варто зазначити, що в Закарпатті професія вчителя була однією з найшанованіших. Тому випускники вчительських семінарій по завершенню навчання складали урочисті присяги, на законодавчому рівні були вписані вимоги до вчителів, як професійні, так і моральні. Вважаємо, що для кожного села та району в місті навчальний заклад повинен стати осередком культурного життя, з цією метою варто відродити традиції початкових шкіл минулих століть, а саме проведення – широкої просвітницької роботи вчителями серед батьків, місцевих громад тощо.

Рекомендовано ознайомитись з науковим дослідженням Фізеші О.Й. Початкова школа на Закарпатті (друга половина XIX – поч. XXI ст.): монографія. Ужгород: МДУ, 2015. 528 с.

Тема 3. Роль закладу загальної середньої освіти в освітньому просторі регіону

План

1. Особливості функціонування закладів загальної середньої освіти в сільській місцевості (на прикладі Закарпаття).
2. Освітній округ.
3. Опорна школа. Філії навчального закладу.
4. Соціально-педагогічна діяльність вчителя початкових класів.

5. Організація взаємодії закладу загальної середньої освіти і органів місцевого самоврядування в системі освіти.

Ключові поняття: ЗЗСО в сільській місцевості, освітній округ, опорна школа, філії навчального закладу, соціально-педагогічна діяльність вчителя початкових класів.

Література: 6; 11; 13; 19.

Методичні рекомендації. Варто зазначити, що сучасний ЗЗСО, розташований у сільській місцевості як інститут становлення та розвитку особистості, поєднує в собі різні функції: освітні, виховні, культурно-освітні, соціально-педагогічні та ін. Для сільських шкіл Закарпаття характерними є:

- організаційно-педагогічні фактори - організація навчального процесу в малих групах, неоднорідність класів за складом, рівнем пізнавальних інтересів, використання на більш високому рівні індивідуального навчання, слабке вираження процесів групової взаємодії (наслідування, навіювання);

- освітні, соціокультурні та психологічні чинники (віддаленість культурних центрів, специфіка спілкування людей у сільській місцевості, практична орієнтація учнів і батьків, створення умов для довірливого стилю відносин, педагогіки партнерства, розуміння інтересів і перспектив розвитку дитини, зростання емоційного перезавантаження здобувачів освіти тощо).

Рекомендуємо взяти до уваги, що сучасні процеси децентралізації влади в Україні сприяють активному утворення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), освітніх округів та опорних навчальних закладів. В сучасній педагогічній практиці знайшли своє втілення нові шкільні об'єднання – освітні округи, що слугують умовою підвищення якості освіти, засобом поліпшення умов для розвитку особистості, розширюють можливості для участі учнів сільських ЗЗСО у навчальних проєктах, конкурсах, фестивалях, грантах та ін.

Як показує практика регіону, освітній округ забезпечує розгалужену інфраструктуру освітнього простору Закарпаття, розширює доступ малим шкільним колективам до освітніх

ресурсів, підвищує якість освітніх послуг та покращує умови для розвитку творчої особистості. Активне функціонування освітніх округів викликано, перш за все, демографічною ситуацією у країні, що слугує зростанню малочисельності шкільних закладів, а також стимулює пошук нових підходів до взаємодії навчальних закладів у сільській місцевості на основі розгортання процесів кооперації, інтеграції, взаємодії, партнерства, забезпечує ефективне використання матеріально-технічних, кадрових, фінансових та управлінських ресурсів.

Задля ефективної навчальної роботи сільського ЗЗСО необхідно: традиційне усереднене навчання замінити індивідуальним, розрахованим на кожного конкретного здобувача освіти з його індивідуальними психологічними та віковими особливостями; структурувати предметні курси на блоки (укрупнені дидактичні одиниці); подачу навчального матеріалу проводити з опорою на життєвий досвід учнів; проводити моніторингові дослідження щодо сформованості у дітей ключових та предметних компетентностей; планувати суб'єкт-суб'єктні способи отримання зворотного зв'язку; використовувати традиційні та інноваційні технології навчання.

Сьогодні важливим залишається питання співпраці ЗЗСО з місцевими громадами, які поряд з державними органами управління повинні координувати й підтримувати навчальні заклади.

Тема 4. Полікультурний освітній простір регіону

План

1. Функціонування навчальних закладів в умовах полікультурного освітнього простору
2. Розвивальне освітнє середовище національних меншин Закарпаття.
3. Формування у здобувачів початкової освіти крос-культурних цінностей.

Ключові поняття: міжкультурний простір, розвивальне освітнє середовище, національні меншини Закарпаття, крос-культурні цінності.

Література: 2; 11; 15; 21.

Методичні рекомендації. Варто наголосити, що полікультурне освітнє середовище сприяє успішній інтеграції особистості у національну та світову культуру, формує як власне етнічну так і загальнонаціональну самосвідомість індивіда. Багатокультурне середовище формує багатокультурну особистість, зовсім іншу, більш гармонійну форму існування сучасної людини, допомагає їй знайти своє місце в системі взаємозв'язків на соціальному, культурному, економічному та інших рівнях

Рекомендуємо взяти до уваги, що школа повинна бути першою сходинкою, яка об'єднує інтереси окремих етнічних груп шляхом організації такого освітнього середовища, в якому зберігається і розвивається мова і культура всіх представлених у ньому національностей. Однією з ідей сучасної шкільної політики повинно бути продовження традицій кожної етнічної групи, виховання толерантного ставлення один до одного, а також виховання культури міжетнічних відносин

Особливо актуальною є ця проблема для закладів загальної середньої освіти Закарпатської області. Згідно статистичних даних Департаменту освіти і науки Закарпатської ОДА із 668 шкіл у 118 діти навчаються мовами національних меншин. У 68 школах освітній процес організовується тільки угорською мовою, 28 – двомовних навчальних закладів, де діти навчаються українською та угорською чи російською й угорською мовами. Також в регіоні є 10 румунських ЗЗСО. Характерною рисою освітніх процесів, які мають місце в краї, є не тільки толерантне ставлення до представників різних національностей, але й активне засвоєння їхньої культури, формування крос-культурних цінностей. труднощі в учасників освітнього процесу при крос-культурній інтеракції. Зокрема, це: недостатня культурознавча обізнаність; брак мовленнєвої грамотності; невміння аналізувати та правильно інтерпретувати

прояви іноземної культури; недостатній досвід емоційно-чуттєвого ставлення до проявів іншомовної культури; невміння ефективно взаємодіяти та комунікувати з представниками інших етносів.

Розкриваючи особливості розвивального освітнього середовища національних меншин Закарпаття, слід звернути увагу на представників ромського населення. У навчальних планах шкіл, де навчаються представники цього етносу (до прикладу, Мукачівська ЗОШ I-II ст. № 14) передбачено вивчення культури, звичаїв та традицій циган. Цікавим є досвід роботи ромських недільних шкіл, в яких діти вивчають ромську мову і літературу, українську мову, займаються музикою, знайомляться з ромськими ремеслами. Сьогодні вкрай важливо проводити роз'яснювальну роботу серед ромського населення, що саме через освіту є можливість розірвати коло злиднів і неосвіченості, дати шанс їх дітям у майбутньому повноцінно інтегруватись в українське суспільство.

Необхідно зазначити, що готовність до крос-культурної взаємодії не передається і не властива дитині спочатку, а виховується в реальних умовах такої взаємодії в освітньому процесі на основі набуття його суб'єктами певного життєвого досвіду.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Формування сучасного освітнього середовища в регіоні на засадах орієнтованого та компетентнісного навчання

Тема 5. Інклюзивне освітнє середовище

План

1. Сучасні підходи до створення інклюзивного освітнього середовища.
2. Структура інклюзивного освітнього середовища.

3. Організаційно технологічні засади створення інклюзивного освітнього середовища.

4. Досвід успішних інклюзивних практик в ЗЗСО регіону.

5. Моделювання інклюзивного освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами.

Ключові поняття: інклюзивне освітнє середовище, інклюзивно-ресурсний центр, діти з особливими освітніми потребами, асистент вчителя, асистент дитини.

Література: 7; 8; 11; 21.

Методичні рекомендації. Тема розкриває сутність і зміст функціонування ЗЗСО в умовах інклюзії. Вивчення цієї проблеми доцільно розпочати з ознайомлення нормативно-правової бази, що регламентує діяльність інклюзивних навчальних закладів. Інклюзивне навчання, перш за все, - це забезпечення права кожної дитини на освіту, що зазначено в усіх національних документах (Конституція України, Закон «Про освіту», Концепція НУШ і т.д.), а також в міжнародних документах, ратифікованих Україною (Конвенція ООН про права дитини (стаття 23), Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (стаття 24) тощо.

Важливо з'ясувати, що інклюзивне освітнє середовище – це сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей. Слід наголосити на тому, що перебування дитини з ООП в закладі без психолого-педагогічного супроводу є стихійною або формальною інклюзією, яка приносить лише шкоду і гальмує процес реального впровадження справжнього інклюзивного навчання

Організація освітнього простору повинна будуватися на таких складових інклюзивного навчання, як інклюзивна культура, інклюзивна політика та інклюзивна практика. Інклюзивна культура несе філософію інклюзивної освіти і будується на інклюзивних цінностях та є загальною для всіх суб'єктів освітньої діяльності. Інклюзивна політика повинна відображати інклюзію у всіх шкільних документах, стратегіях

та інституційному розвитку. Документи, розроблені навчальним закладом, мають передбачати чіткі стратегії розвитку дитини та інклюзивного простору, в якому вона знаходиться. Інклюзивне навчання ставить серйозні завдання перед освітньою системою і функціонуванням закладу освіти, мобілізує до злагодженості роботи колективу, удосконалення програм і методів навчання, стимулюючи розвиток компетенції вчителів та інших фахівців.

Для педагогів не стільки важливо знати діагноз дитини, скільки важливо знати, які зміни потрібно внести у методiku навчання, середовище тощо, для того, щоб забезпечити максимально активну і значущу участь усіх здобувачів освіти у житті класу та навчального закладу.

Тема 6. Інформаційне освітнє середовище ЗЗСО

План

1. Організаційні, технологічні, психолого-педагогічні умови ефективного функціонування інформаційно-освітнього середовища.
2. Сайт навчального закладу.
3. Особливості використання технічних засобів навчання.
4. Освітні платформи.
5. Електронний документообіг вчителя.

Ключові поняття: інформаційно-освітнє середовища, сайт навчального закладу, освітні платформи, електронний документообіг вчителя.

Література: 4; 12; 14; 20.

Методичні рекомендації. Сучасний стан інформатизації в Україні характеризується тим, що сформована і реалізується державна інформаційна політика, активно створюється нормативно-правова та нормативно-технічна база сфери інформатизації та інформаційної діяльності.

Інформаційно-освітнє середовище науковці визначають переважно як віртуальне середовище навчання (відкрита система, що надає комплекс взаємопов'язаних і постійно оновлювальних засобів навчання, забезпечує синергію та можливість інтерактивної взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу). Водночас економічний механізм створення інформаційно-освітнього середовища в умовах навчального закладу проєктує систему, яка акумулює організаційні, інтелектуальні, програмно-методичні, технічні ресурси, культурний потенціал, змістовий і діяльнісний компоненти, освітню діяльність суб'єктів ЗЗСО.

Наказом МОНУ від 08.08.2022 №707 затверджено Інструкцію з ведення ділової документації у закладах загальної середньої освіти в електронній формі. Цей документ встановлює відповідні вимоги та дозволяє забезпечити оперативність й достовірність інформації, організувати освітній процес з використанням технологій дистанційного навчання та ефективно відстежувати результати навчання здобувачів освіти.

Електронний документообіг – створення, оброблення, правлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів. Порядок електронного документообігу визначається державними органами та органами місцевого самоврядування. Варто зазначити, що в переважній більшості навчальних закладів регіону впроваджено електронний журнал. Основною метою його є:

- підвищення ефективності роботи педагогів, сприяння створенню нових форм педагогіки партнерства усіх суб'єктів освітнього процесу, формування їх цифрової компетентності та інформаційної культури;

- удосконалення освітнього менеджменту за допомогою автоматизації збирання, оброблення, зберігання, використання та відображення інформації закладу освіти із застосуванням інтегрованої бази даних;

- оперативність, достовірність і цілісність інформації, що використовується в процесі освітньої діяльності;

- організація освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання та сприяння побудові індивідуальної освітньої траєкторії учня;

- підвищення мотивації учнів до відвідування занять та вивчення навчальних предметів;

- посилення участі батьків в освітньому процесі шляхом налагодження інтерактивного зв'язку між вчителем, батьками та учнями;

- зменшення паперових інформаційних потоків;

- створення єдиного інформаційного освітнього простору.

Як показує практика, наявність веб-сайту ЗЗСО на сьогодні є обов'язковою умовою успішної його діяльності. І обумовлюється можливістю оперативно розмішувати офіційну інформацію щодо діяльності закладу освіти, методичної служби або органу управління освітою. Для учасників освітнього процесу веб-сайт - це можливість швидко отримати необхідні методичні та навчальні матеріали, інформацію про освітній заклад, а також широке поле для обміну досвідом, ідеями.

Веб-сайт освітнього закладу - це засіб для налагодження взаємодії із органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, засобами масової інформації, поріг для входження в національний і світовий освітній простір. Дієвий веб-сайт закладу освіти, особливо в умовах недофінансування, відкриває нові можливості в організації освітнього процесу, оскільки сучасні інформаційно-комунікаційні технології дозволяють застосовувати дистанційне навчання. Інформаційне наповнення сайту формується відповідно до вимог законодавства та статуту закладу освіти щодо суспільно-значущої інформації як для всіх учасників освітнього процесу, так і для інших зацікавлених осіб.

Тема 7. Сучасна початкова освіта в умовах варіативності

План

1. Типологія освітньо-виховних систем.
2. Функціонування різних освітньо-виховних систем ЗЗСО.
3. Варіативна складова Типових навчальних планів.
4. Запровадження факультативів, курсів за вибором, що розширюють обрану навчальним закладом спеціалізацію.

Ключові поняття: освітньо-виховна система ЗЗСО, навчальний план, інваріантна та варіативна складові, факультативи, курси за вибором, здобувачі початкової освіти.

Література: 1; 2; 3; 18; 20.

Методичні рекомендації. Задля оволодіння теоретичними аспектами лекційного матеріалу доцільно уточнити дефініцію «варіативність освітньо-виховних систем». Це поняття ми визначаємо як системну характеристику, що відображає унікальність, своєрідність освітньо-виховної системи конкретного навчального закладу в поєднанні з особливостями структури, умов існування та характеру розвивального середовища.

Слід зазначити, що варіативність, так як і регіональність, є провідними тенденціями розвитку освіти. Вона передбачає створення таких умов, які при наявності державних стандартів, дадуть змогу забезпечити особистісний розвиток і саморозвиток учнів і педагогів відповідно до вимог сьогодення. Зрозуміло, що регіоналізація освітнього простору неможлива без гармонійного поєднання державного і соціального замовлення, потреб конкретного регіону. Як зазначається у Концепції НУШ варіативність школи передбачає визнання правомірності різних шляхів реалізації єдиної мети і завдань шкільної освіти на основі функціонування різних типів загальноосвітніх навчальних закладів, застосування різних педагогічних систем і педагогічних технологій. Удосконалення освітньо-виховної системи навчального закладу, підвищення її ефективності передбачає цілісний розвиток з урахуванням

національних і культурних, загальноукраїнських і регіональних традицій, специфіки соціально-економічних проблем регіону, зокрема в напрямі упровадження прогресивного педагогічного досвіду працівників закладу. На рівні конкретного закладу – відображення особливостей закладу, варіативність розробки освітнього середовища, педагогічного керівництва процесом навчання і виховання, зв'язків між підсистемами.

Варіативність більше відображає «індивідуальні» особливості освітньо-виховної системи, тобто ті характеристики, які відрізняють кожен систему одну від одної у межах одного типу. Варто проаналізувати навчальні плани 2-3 ЗЗСО регіону з метою визначення інваріантної та варіативної їх складової (звернути увагу на факультативи, гуртки, спецкурси тощо).

Тема 8. Створення інноваційного експериментального розвивального середовища навчального закладу

План

1. Освітні програми «Інтелект України», «Світ чекає крилатих».
2. Освітньо-розвивальне середовище в приватних закладах освіти («Індиго», «Еммануїл»).
3. Модернізація освітнього середовища як фактор ефективного формування ключових та предметних компетентностей здобувачів освіти.

Ключові поняття: модернізація освітнього середовища, «Інтелект України», «Світ чекає крилатих», заклади приватної форми власності.

Література: 16; 17; 18; 20; 21.

Методичні рекомендації. Важливо ознайомитись з навчальною програмою «Інтелект України», що розроблена професоркою Харківського національного педагогічного університету ім. Г. Сковороди І. Гавриш. Науково-педагогічний проєкт за цією програмою функціонує з 2008 року та вбачає

свою місію у вихованні інтелектуальної та технічної еліти України. Програма від початку була розрахована на дітей, які вже мали базові навички з письма, читання і лічби, та передбачала тести під час прийому до першого класу. Однак відбір згодом скасували, і зарахування у проєктні класи відбувається за бажанням батьків. «Інтелект України» передбачає засвоєння великих блоків у інтерактивній формі, багато домашніх завдань і заохочує конкуренцію – приміром, на уроці математики вирішують приклади на час. Пріоритетами проєкту є STEM-освіта. У початкових класах є предмет «Єврика», на якому здобувачі освіти розвивають винахідницькі якості і працюють над вирішенням складних завдань. За такою програмою навчаються окремі класи Мукачівської ЗОШ I- III ст. №13.

Освітня програма «Світ чекає крилатих» – це система, яку запропонувала докторка педагогічних наук А. Цимбалару і передбачає максимальну інтеграцію навчання. Немає окремих зошитів та підручників з кожного предмета, лише один робочий посібник-журнал на 48 сторінок і пенал, а також приладдя для творчості – фарби, альбом, тощо. Викладаються не окремі предмети, а теми в дотичності до різних дисциплін. За такою програмою навчаються окремі класи Мукачівського ліцею №8.

Варто зазначити, що особливого значення в контексті реформування освіти набуває розширення мережі навчальних закладів. Варто зазначити, що в межах сучасної України здебільшого функціонують державні навчальні заклади. Історичний досвід розвитку початкових шкіл показує, що в період з другої половини XIX – середини XX століття в Закарпатті поряд з державними початковими школами успішно працювали приватні навчальні заклади, а також школи, які створювалися за кошти місцевих громад або релігійних общин. Для всіх закладів освіти спільним було виконання вимог державних нормативних документів та освітніх стандартів, адже по завершенню початкової школи учні складали випускні іспити та одержували документ про освітній рівень. В контексті

сьогодення важливим є створення належних умов функціонування початкових шкіл виключно в усіх населених пунктах Закарпаття, враховуючи при цьому демографічні, економічні, соціальні перспективи розвитку краю.

Рекомендовано ознайомитись з особливостями організації освітньо-розвивального середовища в приватних навчальних закладах м. Мукачева («Індиго», «Еммануїл»).

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Напрями взаємодії закладу загальної середньої освіти та органів місцевого самоврядування.
2. Перспективи використання історичного досвіду початкової школи Закарпаття в умовах інтеграції України в світовий освітній простір.
3. Форми взаємодії закладу загальної середньої освіти та органів місцевого самоврядування.
4. Сутнісна характеристика розвивального освітнього середовища в сучасній початковій школі.
5. Організація взаємодії закладу загальної середньої освіти і органів місцевого самоврядування в системі освіти.
6. Особливості функціонування закладів загальної середньої освіти в сільській місцевості.
7. Інформаційне освітнє середовище ЗЗСО.
8. Особливості поліетнічного освітнього середовища.
9. Роль просторово-предметної організації освітнього середовища НУШ.
10. Особливості розвитку початкової освіти Закарпаття у контексті сучасної освітньої реформи в Україні.
11. Інклюзивне освітнє середовище ЗЗСО.
12. Ідеї створення інноваційного експериментального розвивального середовища навчального закладу.
13. Ідеї побудови освітнього середовища національних меншин Закарпаття.
14. Вплив розвивального середовища ЗЗСО на формування ціннісних орієнтацій молодших школярів.
15. Проектування етнокультурного освітнього середовища.
16. Перспективи використання досвіду взаємодії закладу загальної середньої освіти та органів місцевого самоврядування в сучасній освітній практиці.
17. Організаційні, технологічні, психолого-педагогічні умови ефективного функціонування інформаційно-освітнього середовища.

18. Особливості формування здоров'язбережувального освітнього середовища.
19. Формування у молодших школярів крос-культурних цінностей.
20. Досвід успішних інклюзивних практик в ЗЗСО регіону.
21. Моделювання інклюзивного освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами.
22. Освітньо-розвивальне середовище в приватних закладах освіти регіону.
23. Модернізація освітнього середовища як фактор ефективного формування ключових та предметних компетентностей здобувачів освіти.
24. Освітній округ. Опорна школа. Філії навчального закладу.
25. Соціально-педагогічна діяльність вчителя початкових класів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базові джерела

1. Державний стандарт початкової освіти затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. Режим доступу URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018>
2. Закон України «Про освіту» 2017р. №38-39. Режим доступу URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Концепція «Нова українська школа» Режим доступу URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola>

Допоміжні джерела

1. Адріненко М. А. Формування етнічної толерантності у школярів в полікультурному просторі початкової школи. Режим доступу URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1Vrw1Ycv73wJ:visnyked.uzhnu.edu.ua/article/view/156905/156248&cd=3&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>
2. Атрощенко Т.О. Роль полікультурного середовища ВУЗу у формуванні міжетнічної толерантності майбутніх учителів початкової школи. *«Педагогічні науки»*. 2016. С.11-15.
3. Афанасьєва, А. Б. Етнокультурна освіта: сутність, структура змісту, проблеми вдосконалення. *Знання. Розуміння. Уміння*. 2009. № 3. С.189-195.
4. Баловсяк Н. В. Інформаційна компетентність фахівця : [текст] / Н. В. Баловсяк // Педагогіка і психологія професійної освіти. - 2004. - № 5. - С. 21-28.
5. Бачинська Є. М. Механізм формування інноваційного освітнього простору в регіоні. *Педагогіка і психологія*. 2007. № 1 (54). С. 79–88.
6. Богів О.Я. Становлення та розвиток педагогічної освіти на Закарпатті (друга половина XVIII – перша половина ХХ ст.). *Наука і освіта*. 2014. №3. С.23-31.
7. Будник О. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної

діяльності: теорія і практика: моногр. Дніпропетровськ: Середняк. 2014. 484 с.

8. Гаврилов О. В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі: Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Аксіома. 2009. 308 с.

9. Галицька М. М. Міжкультурна комунікація та її значення для професійної діяльності майбутніх фахівців. Освітологічний дискурс. 2014. №2(6). С. 23–32.

10. Гонтаровська Н. Б. Теоретичні і методичні засади створення освітнього середовища як фактора розвитку особистості школяра: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.07. Київ. 2012. 476 с.

11. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь. 1997. 376 с.

12. Гордійчук Г. Використання освітнього інформаційного середовища навчального закладу як засобу підвищення якості професійної підготовки. Педагогіка і психологія професійної освіти: науково-методичний журнал. 2008. № 4. С. 149–155

13. Жадько О. Організація взаємодії закладів загальної середньої освіти й органів місцевого самоврядування в освіті та вихованні дітей. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал*. МОН України, Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка (редкол.: А. А. Сбруєва, О. А. Біда, Ю. А. Бондаренко та ін.). Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка. 2020. № 1 (95). С. 62–72.

14. Караван Ю. В. Єдине інформаційно-освітнє середовище як важливий елемент підвищення якості підготовки фахівців. Режим доступу URL: <http://www.sworld.com.ua/konfer26/56.pdf>

15. Лалак Н.В. Проблема готовності молодших школярів до крос – культурної взаємодії (на прикладі шкіл Закарпаття). *Education and Science. Díl 4. Pedagogické vědy*. 2017. С.22-28 (Praha)

16. Молнар Т.І. Інтерактивні технології у практиці підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи в

міжкультурному просторі Закарпаття: Навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання спеціальності 013 «Початкова освіта» ОС «Бакалавр». Мукачево: МДУ, 2021. 72 с.

17. Панченко Л.Ф. Теоретико-методологічні засади розвитку інформаційно-освітнього середовища університету : автореф. дис ... д-ра пед. наук: 13.00.10. В.о. Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка.– Луганськ. 2011. 44 с

18. Роціна С.М. Розвивальне освітнє середовище навчального закладу як умова особистісного розвитку учнів. *Педагогічний альманах: зб. наук. пр.* редкол. В.В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: РІПО. 2011. Вип. 12. Ч. 1. 313 с. С. 34-38.

19. Фізеші О.Й. Початкова школа на Закарпатті у системних освітніх трансформаціях 20-их – 30-их рр. ХХ століття. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. *Науковий збірник Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.* 2012. Вип. 42. Частина 1. С. 321 – 328.

20. Цимбалару А. Д. На шляху до школи майбутнього: моделювання освітнього простору. Режим доступу URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagogog_probl_silsk_shkolu/22/visnuk_23.pdf

21. Якими мають бути простори для навчання. Відкритість, комфорт, світло, візуалізація - наскільки це важливо для освітнього процесу. Режим доступу URL: <https://biggggidea.com/practices/vidkritist-komfort-svitlo-vizualizatsiya/>

Інформаційні ресурси

1. <http://sakovichira.blogspot.com/2010/10/3.html>
2. http://socgum.mdpu.org.ua/index.php?option=com_mtree&ask=viewlink&link_id=3674&Itemid=0
3. http://www.pedlib.ru/Books/6/0380/6_0380-153.shtml
4. <http://socgum.mdpu.org.ua>
5. <http://www.moippo.mk.ua>

6. www.education.km.ua/uploads/Методичнийпорадник.doc
7. www.mon.gov.ua/images/gr/pr/prirodoznvst.doc
8. http://institute.novostimira.com/skachat_material_dlya_referata_62690.htm
9. http://pidruchniki.ws/1220041135023/pedagogika/formuvannya_naukovogo_svitoglyadu
10. <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-35DA286FA46B/list-BD57D40B26>
11. <http://metodportal.com/taxonomy/term/532>
12. http://allref.com.ua/uk/skachaty/Rozvivalne_seredovishe_yak_skladova_pedagogic_hnogo_procesu?page=3

**КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НУШ**

**До методичної скарбнички
вчителя початкових класів**

1. *Лічилки, якими послуговуються діти Закарпаття*

Раз, два, три!
Ти до мене не ходи.
Бо у мене чорний пес —
Як тя вкусить, та умреш.
Еники-беники, їли вареники.
Еники-беники, квас:
Вийшов маленький Тарас.
Абер.фабер, доміне,
Ельце, бельце, допекельце.
Драв, цвік, вон!

2. *Давня хороводна гра «Цінь, цінь, цінторія»*

Діти об'єднуються у дві групи. Перші стають у коло, співають і закликають до кола когось із глядачів — членів другої групи.

Цінь, цінь, цінторія,
Межи нами розмарія.
— Кілько нас?
— Много нас.
Пой, Маріко (Анночко), межи нас!
Бо ми тебе любиме,
Цукру тобі купиме.

3. *Гра угорських пастушків*

Хлопчики сідають у коло і по черзі хапаються за довгу палицю-герлигу (рука наступного хлопчика лягає впритул до руки попереднього). Кому місця на палиці не ви стачить, той розповідає казку, бувальщину, «страшилку» . проказує віршик тощо. Потім гру починають спочатку

4. *Словацька гра «Сліпа баба»*

Діти утворюють коло. Одному з учасників зав'язують очі й ставлять його у центр кола — це «сліпа баба». Між дітьми і «сліпою бабою» відбувається діалог.

Текст словацькою	Український переклад
Slepa baba, kam ides?	Сліпа бабо, куди йдеш?
Do kuta	До кута
Co nesies?	Що несеш?
Kohuta	Півня
Chces mlecko?	Хочеш молочка?
Chcem	Хочу.
Idz si hledat	Іди шукати!

Після цього діти розбігаються. «Сліпа баба» має когось зловити, впізнати і назвати на ім'я. Той, чиє ім'я вгадають, стає, «сліпою бабою», і гру починають спочатку.

5. Робота з малими літературними жанрами

Провідним мотивом багатьох творів, які можна запропонувати учням на уроках літературного читання, є ідея налагодження дружніх відносин з усіма сусідами.

Карпатське озерце

У грайливому озерці плавають хмаринки
Там верхи свої купають буки і ялинки
І дзвіночки прибережні дивляться на нього,
Навіть сонце не минає озера гірського
Глянь на ті прозоро-чисті, кришталеві води.
Це озерце у Карпатах — дзеркало природи.

ДОДАТОК В

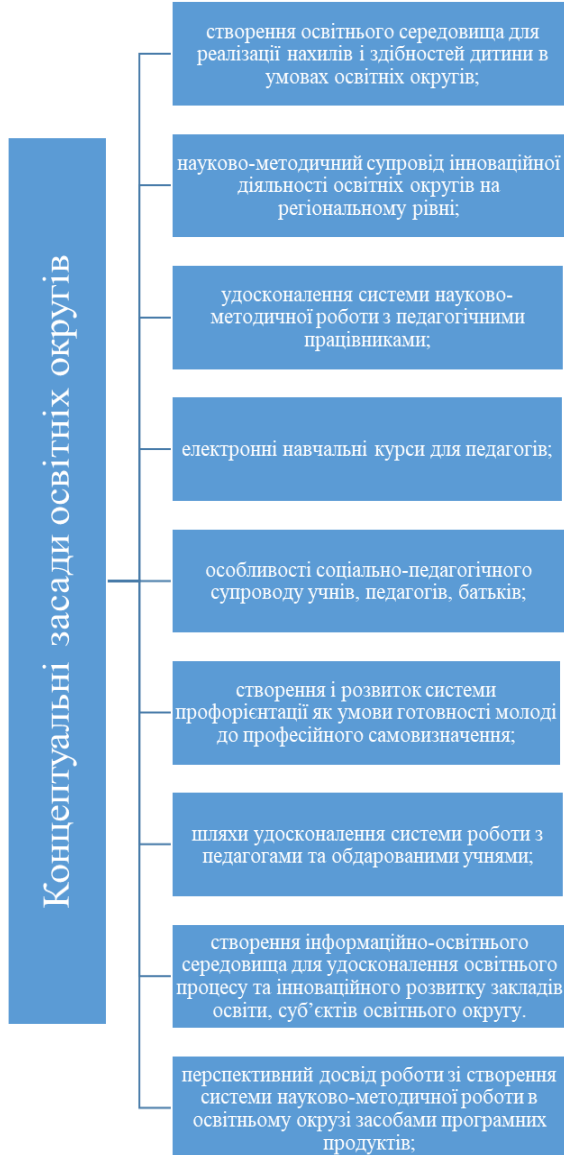
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРИВАТНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ЕММАНУЇЛ» (М.МУКАЧЕВО)

ГОЛОВНІ ЗАВДАННЯ	забезпечення реалізації права громадян на здобуття середньої освіти
	виховання громадянина України
	формування і розвиток соціальнозрілої, творчої особистості з усвідомленою громадянською позицією, почуття національної самосвідомості, особистості, підготовленої до професійного самовизначення
	виховання в учнів, вихованців поваги до Конституції України, державних символів України, прав і свобод людини і громадянина, почуття власної гідності, відповідальності перед законом за свої дії, свідомого ставлення до обов'язків людини і громадянина
	виховання шанобливого ставлення до Закону Божого, родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей і культури українського народу, інших народів і націй
	виховання учнів у дусі біблійних та загально християнських цінностей
	розвиток особистості учня, вихованця, його здібностей і обдарувань, наукового світогляду
	реалізація права учнів, вихованців на вільне формування політичних і світоглядних переконань
	виховання свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, формування засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я учнів, вихованців
	створення умов для оволодіння системою наукових знань про природу, людину, суспільство
	забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами
	Індивідуалізація освітнього процесу
	розробка комплексної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами

**ПРИКЛАДИ ОПОРНИХ ЗАКЛАДІВ ТА ЇХ
ФІЛІЙ У ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

№	Назва опорного закладу освіти	Філії опорного закладу освіти
1.	Перечинський ліцей Перечинської міської ради Закарпатської області	<p data-bbox="604 426 994 560">Філія опорного закладу початкова школа Перечинського ліцею</p> <p data-bbox="604 560 994 745">Філія опорного закладу Ворочівська початкова школа Перечинського ліцею</p>
2.	Плосківський ліцей Полянської сільської ради Мукачівського району Закарпатської області	<p data-bbox="604 758 994 908">Філія «Родниківська гімназія Плосківського ліцею»</p> <p data-bbox="604 908 994 1058">Філія «Павлівська початкова школа Плосківського ліцею»</p> <p data-bbox="604 1058 994 1208">Філія «Родниковогутська початкова школа Плосківського ліцею»</p>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ОСВІТНІХ ОКРУГІВ РЕГІОНУ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО СТВОРЕННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
В ПЕРШИХ КЛАСАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ
ШКОЛИ

Сучасне освітнє середовище – це система впливів й умов формування особистості, а також можливостей її розвитку, які містяться в соціальному та просторово-предметному оточенні. Навчання будь-де, будь-коли, будь-яке, з максимальною користю особисто для кожного – таким воно має бути.

Плануючи організацію освітнього середовища в початкових класах необхідно брати до уваги теорію розвитку дитини, описану в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних авторів (Е. Еріксон, Л. Виготський та ін.), які наголошували, що воно повинно відповідати розвивальним потребам дитини в соціокультурному контексті, виховання в неї таких якостей: працьовитості, ініціативності, автономності, довіри, вміння вчитися, бажання брати участь у виробленні спільних правил, розвиток і підтримка дружніх стосунків, співпраці, поваги до однолітків і вчителів, відповідальності та успішності.

Приміщення для першокласників повинно бути, перш за все, безпечним місцем, де діти відчуватимуть себе захищеними, де відбувається більшість навчальних видів діяльності, має відображати філософію концепції Нової української школи та освітню програму. Воно створюється для дитини і заради дитини, місце, де дитина проявляє себе, розвивається, спілкується. У правильно створеному освітньому середовищі повинен бути баланс між навчальними видами діяльності, ініційованими вчителем, та видами особисто дитячої діяльності.

Створене середовище повинно забезпечувати можливість дитини робити власний вибір, умови для розвитку нових та вдосконалення набутих практичних навичок, отримання нових знань, розвитку позитивного ставлення до інших.

День у Новій українській початковій школі починається з ранкової зустрічі. Вона сприяє створенню взаємин між дітьми і дорослими у класі, між учителем й учнем. Учитель – це помічник, фасилітатор, організатор, коуч. Ранкова зустріч – інтерактивна й невимущена, сприяє формуванню цілісного колективу, розвиває уміння розмовляти й слухати, брати участь у групових обговореннях, а вчителям – моделювати й активно вдосконалювати уміння й навички ефективного спілкування, як-от:

- висловлювати свої думки так, щоб вони були зрозумілими іншим;
- уважно слухати, коли говорять інші;
- вирішувати проблеми;
- ділитися своїми думками та ідеями з іншими.

Окрім розвитку навичок спілкування, практика ранкових зустрічей також сприяє формуванню соціальних навичок, а саме: розвиток емпатії, толерантне ставлення один до одного, розуміння точки зору інших дітей; відповідні соціальні стосунки та поведінка; навички вирішення конфліктів тощо.

Результати сучасних досліджень свідчать, що розвиток соціальних навичок приводить до підвищення академічних досягнень, забезпечує якісне навчання і викладання, сприяє

розвитку таких умінь: уміння досліджувати, аналізувати й оцінювати навчальний матеріал; уміння відповідати на запитання; уміння використовувати нову інформацію.

Під час проведення ранкової зустрічі вчитель використовує:

Килим (1)

крісло автора (1)

конструктор LEGO «Шість цеглинок» (на кожную дитину)

мікрофон (2)

індивідуальні подушки – на кожную дитину

Ефективна інтеграція навчального процесу може бути досягнута через організацію навчальних центрів – осередків, які відображають навчальні потреби й інтереси дітей, а саме (орієнтовно!):

Навчальний центр

Центр відпочинку

Центр творчості

Ігровий центр

Бібліотечний (читацький) центр

Музичний центр

Інформаційний центр тощо.

Організація навчальних центрів здійснюється для забезпечення дослідницької діяльності дітей, формування самостійності, організації роботи дітей в парах, у малих групах, а також індивідуально. У навчальних центрах можна проводити різні види пізнавальної діяльності, тому вони мають містити різні дидактичні матеріали.

Навчальні центри можуть містити такі необхідні матеріали:

1. Підручники, зошити з друкованою основою (на кожного учня).

2. Карти демонстраційні (фізична карта світу, фізична карта України, природних зон України, карта зоряного неба, Україна та суміжні держави, рельєфна карта, карта «Рослини і тварини України», карта «Цікаві місця», «Моя Україна», карта «Народи України» тощо (по 1), глобуси малі (15).

3. Плакати «Рослини України», «Тварини України», «Червона Книга України» (тварини, рослини), видатні місця України, видатні особи України, Будова річки, «Орієнтування на місцевості. Масштаб», «Жива і нежива природа», «Групи тварин», «Види рослин» (по 1)

4. Муляжі «Овочі», «Фрукти», «Корисні копалини» (по 15)

5. Лупа (15 + 1)

6. Мікроскоп (15 +1)

7. Набір колб (15 + 1)

8. Модель гномона, телурія (по 1)

9. Фліпчарт (2)

10. Набір цифр і знаків на магнітах (2)

11. Набір моделей геометричних тіл та фігур (дерев'яні / пластикові) (2)

12. Набір мірного посуду (пластиковий) (15 +1)

13. Терези з набором важків (1)

14. Електронні ваги (1)

15. Математичний планшет (30)

16. Танграм (30)

17. Навчальний набір грошових знаків (15+1)

18. Лічильний матеріал (набір Кюізенера, пластикові геометричні фігури) (15+1)

19. Модель механічного годинника (1), настільного годинника (24 год, годинна, хвилинна, секундна стрілки) для учнів (15)

20. Набори для конструювання з різними способами з'єднання деталей (50-100 елементів) (15)

21. Килимок – конструктор з пазлів (2)

22. Набір мотузок різної довжини та різних кольорів: дві довжини, два кольори (на кожному дитину по набору)

23. Акваріум з рибками

24. Камінці, мушлі, інші природні матеріали

25. Магніти

26. Папір

27. Клей або скотч (липка стрічка)

28. Діркопробивач

29.Абакуси (30)

Ігровий центр (центр відпочинку)

1. Пазли (15)
2. Доміно (2)
3. Настільні розвивальні ігри (5-7)
4. Головоломки
5. Лабіринти
6. Гімнастичні палиці (15)
7. Скакалки (15)
8. Обручі (15)
9. М'ячі: середні (15) , футбольний (1), волейбольний (1)
10. Твістер (2)

Центр творчості

1. Фарби й пензлі (15)
2. Глина (пластилін) (15)
3. Старі журнали (для створення колажів)
4. Папір
5. Приладдя для творчості (пензлі, фарби різних видів, кінестетичний пісок тощо)
6. Мольберти (1 вчительський, 5-30 дитячих – за кількістю дітей)
7. Репродукції відомих картин
8. Ляльки – рукавички для театральних ігор (5-6 штук)

Бібліотечний (читацький) центр

1. Набори сучасної дитячої літератури (бажано не менше 14-15 видів книг по 15 штук)
2. Словники
3. Електронні книги
4. Медіатека
5. Дитячі журнали

Музичний центр

Комплект дитячих музичних інструментів (ксилофон / металофон, сопілка / дудка, маракаси, бубон / барабан, трикутник (2)

Інформаційний центр

1. Планшети (на кожную дитину)

2. Комп'ютери (або ноутбуки, нетбуки), навушники (15)
3. Google-окуляри,
4. 3D-ручки

Технічне обладнання

1. Оргтехніка (принтер, сканер, копій, ламіратор)
2. Аксесуари для БФП: набори чорнил (чорне, кольорове)
3. Папір багатофункціональний офісний (500), плівка для ламінування
4. Мультимедійний проектор, ноутбук, екран
5. Контейнери для роздавального матеріалу
6. Інтерактивна дошка (1)

Меблі

1. Антисколіозні одномісні шкільні *парти*, регульовані по висоті всіх ростових груп
2. Столи та стільці (для центрів)
3. Відкриті шафи для зберігання засобів навчання
4. Динамічні стенди (для дитячих робіт 3-5)
5. Індивідуальні шафи для одягу й особистих речей дитини

6. Дивани

Дітей необхідно вчити правил поведінки з предметами та навчальними матеріалами, які знаходяться у класі. Створюючи освітнє середовище, важливо щоб учитель познайомив із матеріалами, які наявні в класі, показав дітям способи їх використання та місце зберігання. Необхідно врахувати, щоб знайомство відбувалося поступово, поетапно, за потребою. В обговоренні беруть активну участь діти.

Для зручності місце, де зберігаються матеріали, потрібно прикрасити зображенням (малюнком чи фотографією) з назвою предмета. Варто прикріпити це зображення як на полицю, так і на коробку (наприклад коробка з іграми, геометричними фігурами тощо). Якщо діти ще не вміють читати, вони будуть асоціювати відповідні зображення із словами, і це сприятиме техніці навчання читання цілими словами.

Навчально-методичне видання

**ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗВИВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА (РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ)**

Методичні рекомендації

Укладач Н.В.ЛАЛАК

Тираж 10 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 6984 від 20.11.2019 р.
Віддруковано в редакційно-видавничому центрі МДУ
89600, м. Мукачево
вул. Ужгородська, 26
тел. 2-11-09

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>